

Mette Molbæk, Jens Godiksen og Andreas Rasch-Christensen

Evaluering af forsøg med undervisningsassistenter i folkeskolen,

Skive Kommune 2009-2011

Slutrapport

VIA UC 2011

Indhold

Forord	s. 1
Baggrund	s. 2
Evaluering 2009-2010	s. 3
Design	
Fund og anbefalinger mht. det organisatoriske	
Fund og anbefalinger mht. lærerens arbejdsmiljø	
Fund og anbefalinger mht. elevens læringsmiljø	
Evaluering 2010-2011	s. 6
Design	
Delprojekt, Skole 1	
Delprojekt, Skole 2	
Delprojekt, Skole 3	
Delprojekt, Skole 4	
Delprojekt, Skole 5	
Delprojekt, Skole 6	
Samlet evaluering 2009-2011 samt anbefalinger til det videre arbejde	s. 14
Afslutning	s. 18
Litteratur	

Forord

Denne slutrapport indeholder den samlede evaluering af forsøget med undervisningsassistenter, Skive Kommune.

Evalueringens primære sigte har været at undersøge, hvordan skolerne har arbejdet med at implementere og kvalificere undervisningsassistentens arbejde, så han/hun bedst muligt støtter læring og undervisning.

Slutrapporten indledes med en opsummering af baggrunden for forsøgsprojektet og delrapportens fund og anbefalinger.

Dernæst følger en præsentation af andet års evalueringsdesign efterfulgt af eksempler på forsøgsarbejdet på de 6 skoler. Udover at være en evaluering af arbejdet på de enkelte skoler er det også hensigten, at disse eksempler skal give inspiration til det videre arbejde med undervisningsassistenter.

Rapporten afsluttes med en samlet evaluering med en række opmærksomhedspunkter og spørgsmål til diskussion med fokus på hhv. forvaltning, ledelse, lærere og undervisningsassistenter. Hensigten med disse spørgsmål er at skabe udgangspunkt for den videre udvikling af ordningen – både på de 6 implicerede skoler og på andre skoler, hvor der ansættes eller overvejes at ansætte undervisningsassistenter.

Venlige hilsner

Mette Molbæk, Jens Godiksen, Andreas Rasch-Christensen

Baggrund

Skive kommune har i skoleåret 2009-2010 og 2010-2011 søgt og fået midler fra Skolestyrelsen til forsøgsarbejde med undervisningsassistenter (herefter UA).

Baggrunden for forsøgsarbejdet er, at mange af de elever, der klarer sig dårligt i den danske folkeskole, og som efterfølgende har svært ved at gennemføre en ungdomsuddannelse, kommer fra familier, som ikke altid kan give deres børn den fornødne støtte til at klare skolegang og lektier. Samtidig er der flere elever, der forstyrrer i undervisningen. Det betyder, at lærerne i stigende grad oplever problemer med at gennemføre den planlagte undervisning. De finske skoler er gode til at udfordre de svage elever, hvilket bl.a. forklares med den finske undervisningsassistentordning. Ordningen indebærer, at lærerne kan koncentrere sig om at gennemføre undervisningen, mens UA kan give omsorg til børn med særlige behov og støtte børn, der har svært ved at koncentrere sig og være stille i en del af undervisningen. Undervisningsassistenten kan også yde lektiehjælp fx i undervisningen eller efter skoletid.

I Skive Kommune er forsøgsarbejdets målgruppe elever i indskolingen. Forsøgets væsentligste mål er at sætte fokus på undervisningsassistentens rolle og støtte til de børn, der har behov for særlig voksenstøtte med bl.a. praktisk hjælp for at få skoledagen til at fungere og støtte til at blive mere selvhjulpne.

Der er fokus på UAs forebyggende funktion i forhold til elevens læringsproces og på muligheden for mere varierede arbejdsformer og fleksibilitet i undervisningen.

Yderligere har forsøget som formål at udvikle samarbejdsmodeller mellem UA og de øvrige involverede parter i elevens udvikling og læring.

Evaluering 2009-2010

Evalueringen 2009-2010 var designet som fokusgruppeinterviews med hhv. UAere, lærere, ledere og forvaltning to gange i løbet af skoleåret samt observation på enkelte skoler.

Evalueringen var bygget op omkring 3 hovedtemaer (det organisatoriske, lærerens arbejdsmiljø og elevens læringsmiljø), der er inspireret af skolestyrelsens formålsbeskrivelse og Skive Kommunes ansøgning om midler til forsøgsprojektet.

Følgende beskrives midtvejsevalueringens fund og anbefalinger i punktform (for uddybning henvises til delrapporten):

Fund i forhold til det organisatoriske:

- Der var i begyndelsen af forsøgsperioden usikkerhed om UAs eventuelle deltagelse i møder og planlægning – dette aftog dog, og UA er med, når det vurderes nødvendigt
- Trods usikkerhed i begyndelsen om rolle- og ansvarsfordeling har UA og lærere igennem hele forløbet været bevidste om og optaget af deres forskellige opgaver i og uden for undervisningen
- Der var langt inde i forløbet nogen usikkerhed omkring UAs rolle i forhold til arbejdet i SFO
- Der er en løbende afklaring af, hvem der "bestemmer" over UAs tid
- Der er en løbende diskussion om/ afklaring af, hvornår UA fører tilsyn ved en lærers fravær, og hvornår det går over og bliver vikararbejde
- UA varetager mange forskelligartede opgaver
- Det er vanskeligt at skitsere en entydig UA-profil, da der sker en lokal udmøntning og forventningsafstemning
- De ord, der går igen i beskrivelsen af den gode UA, er selvstændighed, modenhed, situationsfornemmelse, empati, at være rolig, at være fleksibel/ kunne have mange bolde i luften

Anbefalinger i forhold til det organisatoriske:

- At der i lærerkollegiet sættes fokus på de grundlæggende antagelser om, hvad god undervisning er, da det får afgørende betydning for UAs opgaver
- At der skabes en afklaring af, hvad UAs funktion bør være på den enkelte skole
- At der på forvaltningen og/eller ledelsens initiativ etableres faste fora for evaluering og udvikling af ordningen
- At der sikres en løbende justering af og feedback på UAs funktion

Fund i forhold til lærerens arbejdsmiljø:

- Lærere oplever mindre arbejdspress og mere tid
- Der er mulighed for at lave mere varieret undervisning
- Der er mulighed for mere differentieret undervisning
- Der er mulighed for bedre klasseledelse

- I undervisning, der er meget lærerstyret og orienteret mod tavlen, kan effekten af UAs tilstedeværelse være svær at se
- UAs opgaver og funktion er meget forskelligartede – fra meget praktiske ting til mere omsorgsprægede/ AKT-lignende opgaver
- UAs funktion og dermed støtte til læreren varierer fra skole til skole, fra klasse til klasse og fra lærer til lærer
- UA bruges som sparringpartner – ikke som en trussel/ deprofessionalisering
- Samarbejdet med en ny faggruppe (UA) kan have betydning for lærerens egen professionelle udvikling

Anbefalinger i forhold til lærerens arbejdsmiljø:

- At samarbejdet med en ny faggruppe diskuteres og håndteres i lærergruppen – både generelt og i de team, hvor UA er med
- At der prioriteres tid til informationer og feedback til UA, så effekten af UAs tilstedeværelse bliver størst mulig
- At de modstridende ønsker om, at UA på samme tid skal agere "brandslukker" og være en fast støtte i en bestemt klasse diskuteres og prioriteres
- At det i forlængelse af lærernes oplevelse af bedre muligheder for varieret og differentieret undervisning undersøges og dokumenteres i hvor høj grad, der reelt finder mere varieret og differentieret undervisning sted

Fund i forhold til elevens læringsmiljø:

- UA hjælper med praktiske ting, der kan være svære for en del elever - at finde bogen, at komme ind fra frikvarter osv.
- UA støtter elever, der har det svært i overgangssituationer – fra SFO til skole, fra lektion til lektion, ved pludselige ændringer i skemaet/planen osv.
- UA er med til at sikre videnflow mellem de voksne omkring barnet (eks. pædagoger, lærere, forældre, PPR mm.)
- UA er i mange sammenhænge med til at sikre inklusion – her forstået som faglig og social deltagelse i fællesskabet
- Der fortælles om og observeres forbedringer i elevernes generelle trivsel
- Der er mere ro og tid til undervisning
- Der er mere ro og tid til børn med behov for ekstra støtte – det være fagligt, personligt og/eller socialt

Anbefalinger i forhold til elevens læringsmiljø

- At det undersøges, om UAs støtte til eleven medfører en faglig udvikling
- At det undersøges, hvordan PPR og kommunens AKT-team vurderer ordningens succes i forhold til de udsatte børn i indskolingen, der er projektets fokus

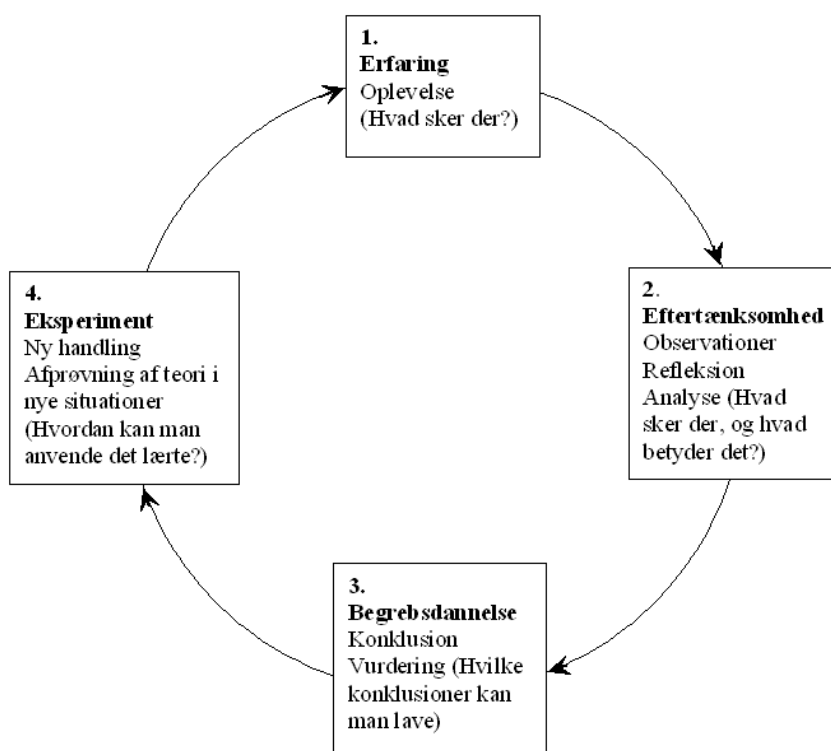
- At det undersøges og sikres, at støtten reelt er inkluderende, så den enkelte elev sikres deltagelse og ikke bare rummes i fællesskabet
- At det tydeliggøres og aftales, hvilke funktioner UA skal varetage i og uden for undervisningen
- At det prioriteres, om UAs arbejde skal være forebyggende, foregribende eller indgribende, og hvordan dette arbejde helt konkret planlægges
- At det besluttet, hvilket videngrundlag UA skal have for at varetage arbejdet bedst muligt

Ovenstående fund og anbefalinger danner udgangspunkt for evalueringsarbejdets andet år.

Evaluering 2010-2011

Da en af de centrale pointer i evalueringen fra første år er vigtigheden af, at der organisatorisk bliver skabt tid og rum for en videre udvikling og kvalificering af UAs arbejde og funktion, er formålet med evalueringen 2010-2011 at skabe og understøtte fælles fora med tid til refleksion over og udvikling af UA-ordningen.

Inspireret af tanker om innovativ evaluering¹ samt aktionslæring² er der søgt en mere deltagerstyret og processuel evaluering, hvis formål bl.a. har været at sikre et praksisnært og lokalt bestemt fokus. I denne form for evaluering bringes viden og læring i højere grad i spil på tværs af de forskellige faggruppers perspektiver, der sammen løbende eksperimenterer, observerer og reflekterer over praksis³.

I denne type af videnproduktion udvikles primært viden, der er karakteriseret ved at fokusere på viden om, hvad lærere (og her også UA) kan og bør gøre, og hvad der virker i pædagogisk praksis.⁴

Årets evaluering indledtes med et fællesmøde, hvor skoleledere, UAere og primærlærere blev introduceret for evalueringens formål og form, og hvor hvert team fik tid til at diskutere og finde et fokus, de ville arbejde med.

Efterfølgende har der - inspireret af tanker i aktionslæring om de såkaldte didaktiske samtaler og læringsgrupper⁵ - i efteråret og foråret været afholdt processamtaler på de enkelte skoler. Samtalerne, der er

¹ Dinesen, M. S. og Kølsen de Wit, C (2010)

² Madsen, B. m.fl (2010)

³ Bjørndal, C. R. P. (2003) s. 26

⁴ Plaugborg, H m.fl (2007) s. 18

⁵ Plaugborg, H. m.fl. (2007), Madsen, B. m.fl. (2010)

foretaget af evaluator og kommunens AKT-team, har været styret vha. interviewguide med fokus på aktionslæringsforløbets faser:

1. Problemstilling/fokus
2. Tiltag/eksperimenter
3. Læring/ erfaringer

Hovedpunkterne rammesatte teamets samtale og interne evaluering. I den anden samtale valgte vi at lade teamet læse en artikel⁶, der kunne danne basis for yderligere diskussion og kvalificering af praksis.

Samtalerne er optaget for at fastholde samtalen og få et større erfarings- og refleksionsgrundlag.

Årets evaluering afsluttedes med en fælles eftermiddag, hvor hver skole beskrev deres delprojekter/ aktionslæringsforløb og deres væsentligste pointer og refleksioner.

Herunder følger eksempler på de 6 skolars delprojekter/ aktionslæringsforløb.

Hvert afsnit følger den samme opbygning med udgangspunkt i de tidligere skitserede faser, der ofte er i aktionslæringsforløb.

Det er hensigten, at disse 6 fortællinger kan danne afsæt for videre udvikling og kvalificering af UAordningen. Det skal dog pointeres, at nedenstående eksempler fra hver skole blot er et ud af mange forløb, UA er med i igennem et skoleår. En UA har ofte flere parallelle forløb på samme tid.

Da fokus og fund i evalueringens første og andet år generelt er sammenfaldende, følger der – efter de 6 eksempler – en samlet evaluering med spørgsmål til refleksion og diskussion på baggrund af den toårige forsøgsperiode.

Skole 1

Fokus:

Teamet har fokus på en elev, der skal fra 3. til 2. klasse.

Målet er en god overgang med faste rammer, der kan give drengen tryghed og sikre inklusion i den nye klasse.

Tiltag:

Da forældrene selv har bedt om, at UA er med som støtte i overgangen, og da UA kender drengen fra SFO og lektiecafé, er det naturligt, at hun er den voksne, der kan være med til at sikre, at overgangen går så godt som muligt.

UA møder drengen i SFO'en om morgenen og sikrer en "god start" på dagen ved at være hos ham og tale med ham om, hvad han har oplevet og er optaget af. UA er en anden voksen, der kan sikre tryghed og nærvær.

UA følger med drengen over i klassen og er med i undervisningen for at støtte hans faglige og sociale deltagelse i det nye fællesskab.

---

⁶ Linder, Anne (2010)

Over en periode på 3 måneder trækker UA sig mere og mere væk som direkte støtte, men har dagligt kontakt til ham qua sit arbejde i SFO'en og som tovholder i lektiecafeen.

UA betegnes som drengens "livline", der både socialt og fagligt hjælper drengen.

UA fører dagligt logbog som evaluering.

Læring/erfaring fra delprojektet:

Selvom der er perioder, hvor drengen har det svært, vurderes forløbet med skiftet fra 3. til 2. klasse positivt.

UA er med til at sikre stabilitet og kontinuitet, da UA har mulighed for at følge og støtte drengen i alle sammenhænge. Det, at UA møder drengen i SFO og til lektiehjælp, har været med til at sikre tid til en god kontakt til eleven, der dermed har fået et bedre fundament for faglig og social deltagelse i den nye klasse.

Teamet bruger pt. UA til "små inklusionsprojekter", der - netop fordi UA er der - ikke vokser sig store.

UA forvalter på denne skole i høj grad selv sin tid og prioriterer, hvor der er størst behov for støtte.

Yderligere er der nogle mere generelle erfaringer i forlængelse af delprojektet:

UAs tilstedeværelse betyder mere hjælp til elever og lærere, og derfor bliver det muligt at inkludere flere elever.

Det er vigtigt, at UAs profil er lokalt bestemt, da skolens kultur og organisering har betydning for, hvad der er behov for.

Skole 2

Fokus:

Teamet har ønsket at undersøge, om og i givet fald hvordan UAs tilstedeværelse giver bedre mulighed for en differentieret undervisning, der også kan sikre en mere inkluderende, motiverende og meningsskabende undervisning.

Tiltag:

UA og lærere har ikke igangsat bestemte tiltag. De har fokus på at observere undervisningen og "se", hvilken betydning UAs tilstedeværelse har for undervisningen.

Observationerne fastholdes i en logbog, der danner udgangspunkt for fælles drøftelser og videre diskussion af UAs funktion i klassen.

Læring/ erfaring fra delprojektet:

Det er generelt nemmere at fastholde fokus på undervisning samt tilrettelægge undervisningen med udgangspunkt i undervisningsdifferentiering, når UA er til stede. UA understøtter undervisningsdifferentieringen på følgende måder:

- Færre afbrydelser, som forstyrrer hele klassen
- Alle kommer hurtigere i gang
- Flere kan få mere hjælp under værkstedsarbejde
- Bedre fastholdelse af strukturen

- Mulighed for etablering af stor/ lille gruppe med særlige behov/ brug for mere hjælp
- Flere til at observere og reflektere giver bedre løsninger
- Øget mulighed for støtte til læsning
- Tid og omsorg til den enkelte (elevsamtaler, konflikter, børn, der er kede af noget, børns sygdom)
- Flere selvhjulpne børn. De bliver set, når de er parat til at "tage fra "
- ADHD-børn får støtte og gode arbejdsvaner i stedet for at udvikle udadreagerende adfærd

På baggrund af teamets observationer blev det efterfølgende bestemt, at UA i næste periode mere målrettet skulle støtte den gruppe af børn i klassen, der tit bliver overset, fordi de ofte er meget stille og "usynlige". Målet blev derfor – med UA som en ekstra ressource og den, der følger barnet fra morgen til eftermiddag – at støtte elevgruppen med lavt selvværd.

Yderligere er der nogle mere generelle erfaringer i forlængelse af delprojektet:

Ofte er der en stor diversitet i gruppen af elever, og her kan UA være med til at sikre kvaliteten i undervisningen.

UAs profil/personlige kvalifikationer er afgørende. Det er vigtigt, at skolen er bevidst om, hvilken UAprofil de har behov for, når de ansætter.

Skole 3

Fokus:

Teamets fokus har været arbejdet med og omkring en dreng med udadreagerende adfærd, der overvejes ekskluderet til specialklasse. Der igangsættes et Marte Meo⁷-projekt omkring drengen, som forældre, leder, lærere og UA deltager i.

Tiltag:

Kommunens Marte Meo-konsulent videooptager blandt andre lærer og UA og understøtter løbende deres positive samspil med drengen.

I begyndelsen har UA fokus på drengen og støtter ham specielt i forhold til det sociale, da drengen ofte kommer i konflikt med sine opgivelser. UA har særligt fokus på frikvartererne, hvor UA i begyndelsen er inde med eleven og enkelte klassekammerater for at lære dem de sociale spilleregler.

Senere følger UA med drengen ud i frikvartererne og hjælper bl.a. med til, at alle børn har legeaftaler, inden de går ud. UA støtter også her særligt drengen til at forstå og følge sociale spilleregler i bl.a. samvær og leg med jævnaldrende.

I løbet af delprojektet trækker UA sig mere og mere tilbage, da drengen skal lære selv at bede om hjælp. Dette har han nu bl.a. vist ved at bede om hjælp til at lave legeaftaler.

---

⁷ Marte Meo metoden er en videobaseret metode, der tager udgangspunkt i de ressourcer, der i forvejen er til stede hos personerne.

Læring/ erfaring fra delprojektet:

Det konkrete projekt betegnes som en stor succes. Den gode start og det forebyggende arbejde er afgørende for at sikre gode udviklings- og læringsbetingelser.

Det, at projektet har været forankret i et Marte Meo-projekt, har også haft betydning for den positive udvikling.

Det har været vigtigt, at arbejdet og samarbejdet i delprojektet har været meget målrettet med tydelige arbejdsopgaver til alle parter i projektet. Også drengens forældre har været meget aktive i forløbet, hvilket har haft stor betydning.

UAs tilstedeværelse betyder en lettelse i lærerens oplevelse af arbejdspress i arbejdet med drengen i og uden for undervisningen. Den dårlige samvittighed over ikke at hjælpe ham og de andre i klassen godt nok er blevet mindre. Da det (stadig) kan være en stor opgave at inkludere drengen i klassen, er det godt, at UA kan tage lidt over, så læreren ikke er så meget på.

Yderligere er der nogle mere generelle erfaringer i forlængelse af delprojektet:

Frikvartererne er centrale og ofte nødvendige at medtænke som udgangspunkt for læring og udvikling.

Teamets erfaringer omkring UAs arbejde i frikvartererne skal bredes ud til alle gårdvagter, så de kan støtte børn i legen og de sociale relationer.

Delprojektet har vist, hvor vigtigt det er at skabe tryghed for børn, hvis de skal lære og udvikle sig.

Skole 4

Fokus:

Teamet har haft fokus på og undersøgt, hvordan UA kan støtte både lærerens arbejdsmiljø og elevens læringsmiljø.

Tiltag:

UA har et fast skema og en fast daglig rutine: morgen-SFO, skole, SFO om eftermiddagen samt lektiecafé. Dette skema er dog fleksibelt, så UA kan deltage i andre aktiviteter såsom udeskole, lejrskole, ekskursioner mm.

UAs arbejde er formuleret som:

- at give omsorg til sårbare børn
- at give praktisk støtte til enkeltelever
- at organisere fritidsaktiviteter
- at tage vare på sundhedsrelaterede opgaver
- at følge eleven mellem skole, hjem og fritidsinstitutioner
- at deltage i ekskursioner og lejrskoler
- at yde lektiehjælp på forældreniveau

Læring/ erfaring fra delprojektet:

Teamet har lavet et spørgeskema (dog med få respondenter) for at undersøge effekten og oplevelsen af UAs støtte til undervisningen.

Det viser, at UAs støtte gives til enkelte elever eller gruppe af elever inde i klassen, og at UA ikke bruges til eksklusion af elever uden for fællesskabet.

Yderligere svarer lærerne, at det er lærerne, der skal have al kontakt til hjemmet, og at UA ikke skal deltage i forældremøder og i nogen grad heller ikke i teammøderne.

De svarer også, at UA i nogen grad er med til at øge elevernes faglige udbytte og gøre det muligt at differentiere, selvom UA ikke altid kender målet med opgaverne/ undervisningen.

Samlet har teamet konkluderet, at UAs tilstedeværelse overvejende er godt, da UA kan være med til at sikre et bedre psykisk arbejdsmiljø med overskud til anderledes undervisning. I forhold til børnene kan UAs støtte give nærhed, tryghed og anerkendelse, når UA har fokus på det relationelle felt og omsorgen. Her spiller også arbejdet i lektiecafeen en vigtig rolle. Det er teamets vurdering, at UAs støtte betyder mere inklusion og mindre eksklusion til specialklasser.

I forhold til forældrene betyder mødet med UA, bl.a. om morgenen, et møde med en voksen, der har overskud og tid til gode samtaler og nærvær. Dog har teamet også oplevet forældre, der kan blive for "krævende" med overdrevent fokus på netop deres barn.

Yderligere er der nogle mere generelle erfaringer i forlængelse af delprojektet:

For at støtte undervisningen og læringen bedst muligt er det nødvendigt, at UA løbende får kurser i bl.a. AKT-området.

Det er yderligere vigtigt, at man på skolerne husker evalueringskulturen med klare, synlige og opnåelige mål for bl.a. UAs arbejde og fokus.

Det er væsentligt med åbenhed i forhold til forældregruppen, så forældrene kender UA og hans/ hendes arbejdsområder.

UA skal ikke være sammen med eleverne i frikvartererne, da tiden i stedet bruges på sparring og udveksling af information med kolleger.

Skole 5

Fokus:

Teamet har fokus på 2 piger i en 2. klasse, der har brug for at udvikle deres sociale kompetencer, herunder konflikthåndtering. De 2 piger kommer ofte i konflikt med hinanden og de andre i klassen, hvilket medfører uro.

Målet er at mindske konflikterne, så der kommer en god stemning i klassen som udgangspunkt for elevernes læringsproces.

Tiltag:

Teamet iværksætter en række tiltag:

- UA og klasselærer har begge løbende samtaler med pigerne, når der opstår konflikter

- UA hjælper med at lave legeaftaler, så pigerne har et godt udgangspunkt for frikvartererne
- Der iværksættes et trivselsforløb med hjælp fra kommunens AKT-team
- UA er primært med i de kreative fag for at understøtte klasseledelsen med tydelighed og regler
- UA og lærer sparrer løbende/ dagligt

Læring/ erfaring fra delprojektet:

UA kan føre tilsyn med klassen, mens læreren taler med pigerne. Som lærer kan det være svært at stå med klassen alene, når pigerne f.eks. er i konflikt med hinanden eller andre i klassen.

UAs funktion og tid i lektiecafeen er vigtigt. UA er her med til at skabe kontinuitet og tryghed, og pigerne får et sted, hvor de har mod på at åbne sig for en voksen.

Gennem den daglige sparring bliver både lærer og UA klogere på, hvordan man kan håndtere praksis.

Det er svært at ændre pigernes adfærd trods indsats fra ledelse, lærere, UA og AKT-team, og derfor har teamet nu besluttet, at der skal mere hjælp til for at løse op for problematikken. Teamet har derfor kontaktet PPR.

Yderligere er der nogle mere generelle erfaringer i forlængelse af delprojektet:

Det er ikke alt, der kan løses vha. godt samarbejde mellem ledelse, lærer og UA. I nogle tilfælde bliver det nødvendigt at inddrage andre ressourcepersoner for at håndtere problemstillinger i en klasse eller omkring enkelte børn.

Skole 6

Fokus:

Fokus er på 5 drenge, der allerede i børnehaven blev kaldt "banden" og som ikke syntes, det var sjovt at skulle begynde i skole.

Målet er at ændre den negative diskurs, der er omkring drengene og deres egne oplevelser af skolen. Der er fokus på de gode fortællinger.

Tiltag:

UA har tæt kontakt til forældre og drenge. UA er med i SFO om morgenen og om eftermiddagen og har løbende samtaler med både drengene og forældrene.

UA har et samtaleskema til den faste ugentlige samtale med hver dreng, hvor de taler om, hvordan det går på skolen. Samtalens indhold bestemmes dog i høj grad også af det, drengene gerne vil tale om.

I begyndelsen af forløbet har UA dagligt kontakt til forældrene – enten når de mødes i SFO eller via mail/telefon.

Til sidst i forløbet er der ikke fast kontakt, men UA har stadig løbende kontakt til forældrene og drengene, der nu klarer sig fint i skolen og har lært at gå i skole.

Læring/ erfaring fra delprojektet:

UA er med til at sikre bindeleddet mellem de mange arenaer, børnene deltager i – både for eleverne selv og

for de voksne, der er ansvarlige for deres udvikling og læring.

Det har været centralt for forløbet, at UA har været en aktiv del af forældresamarbejdet.

Det har været vigtigt for forløbet, at der har været fokus på en positiv vinkel på arbejdet med drengene og det, de skulle lære.

Det har været vigtigt med en løbende målsætning og derfor nødvendigt, at UA og lærer dagligt evaluerer og sparrer i forhold til indsatsen over for drengene.

Samlet evaluering 2009-2011 samt anbefalinger til det videre arbejde

Både i forløbets første og andet år formulerer lærerne, at de oplever, at de når mere både i forhold til det faglige og arbejdet med eleverne alsidige personlige udvikling. Generelt oplever lærerne, at de også ser mere, da UA ofte følger børnene gennem hele skoledagen, hvorfor der sker løbende informationsudveksling og kommunikation om de enkelte børns trivsel. Der er skabt mere tid og rum til lærernes arbejde, hvilket kan være med til at skabe et bedre arbejdsmiljø.

Gennem den toårige forsøgsperiode vurderes det også, at elevernes læringsmiljø er forbedret. Når der er mere tid til at blive set og optimalt udfordret, både fagligt og socialt, har det betydning for elevens trivsel, udviklingsmuligheder og læring. Specielt projektets fokus på indskolingsområdet kan vise sig at have en forebyggende effekt.

Der er således en række fund i datamaterialet, der indikerer, at både lærerens arbejdsmiljø og elevens læringsmiljø bedres, når UA er til stede. Det er dog uvist, om denne oplevede forbedring kvantitativt kan måles bl.a. i form af et faldende antal fraværsdage hos lærerne og et lavere antal henvisninger til PPR samt henvendelser til kommunens AKT-konsulenter og skolens AKT-vejleder. Det er desuden uvist, om der kan måles et øget fagligt udbytte af undervisningen, når UA er til stede.

I forhold til UAs profil og funktion på de enkelte skoler er der i slutningen af forsøgsperioden mere klarhed over UAs rolle og funktion. Yderligere er der en generel enighed om, at UA og lærer bør afsætte tid, så lærer kan sætte UA ind i undervisningens mål og metoder. Der er dog (stadig) lokale udmøntninger i forhold til samarbejdet, hvilket bl.a. beror på UAs forskellige profiler på de enkelte skoler. Derfor er det ikke muligt at skitsere kun én, men mange samarbejdsmodeller.

Det behøver dog ikke været problematisk, at der er forskellige måder at udmønte ordningen på i praksis, så længe samarbejdet på de enkelte skoler løbende udvikles, justeres og evalueres. Det er altså ikke en bestemt model, men mere samarbejdet på de enkelte skoler, der bestemmer, om UAs arbejde bliver effektivt⁸.

Nedenstående afsnit, der er udarbejdet på baggrund af datamateriale og fund fra hele forsøgs-perioden, er opmærksomhedspunkter og anbefalinger i forhold til det videre arbejde.

Afsnittene er adresseret til hhv. forvaltning, ledelse, lærere og UA, men det anbefales, at alle implicerede parter læser, forholder sig til og diskuterer alle niveauer på tværs af faggrupper.

Forvaltning:

Indledningsvis anbefales det diskuteret og vurderet, om UAordningen er den støtte til læreren og eleven, der er mest optimal. I den forbindelse kan det også vurderes, hvordan skolens samlede økonomiske ressourcer bruges bedst muligt, og om UA-ordningen er et potentielt svar på nogle af de udfordringer, lærere og elever står over for.

---

⁸ Alborz, 2009, s. 24

Det bliver centralt, at forvaltningen forholder sig til ordningens overordnede rammesætning og kvalitets-sikring. I den forbindelse bliver det væsentligt bl.a. at forholde sig til følgende:

- Hvor centralt styret skal ordningen være?
- Hvem ansætter undervisningsassistenten – og til hvilken løn?
- Udmeldes der fra centralt hold en undervisningsassistentprofil?
- Er der nogen samarbejdsmodeller, der er bedre end andre?
- Stilles der krav om undervisningsassistentens (uddannelsesmæssige) baggrund?
- Hvordan holdes fokus på udvikling og kvalificering af ordningen?

Mens ordningen er i gang kan det være væsentligt at sikre:

- Videndeling på tværs af skolerne i kommunen og mellem egne og andre kommuner
- Løbende diskussion af den videre fælles udvikling af ordningen
- En løbende ekstern evaluering af skolernes arbejde

Ledelse:

Lederne har afgørende betydning for rammesætningen af det daglige arbejde og for kulturens centrale værdier og antagelser – i dette tilfælde skolens værdier og antagelser om børn, undervisning og læring.

Inden ansættelsen af en undervisningsassistent på skolen anbefales det derfor, at ledelsen – sammen med bestyrelse, lærere og evt. andet personale – diskuterer følgende:

- Hvilken type undervisningsassistent har vi behov for på netop vores skole?
- Hvilken viden, hvilke færdigheder og hvilke kompetencer ønsker vi, vores undervisningsassistent skal have eller få?
- Hvilke arbejdsopgaver bliver undervisningsassistentens primære fokusområder?
(skrives ned i en arbejdsbeskrivelse, som kan danne grundlag for den løbende evaluering og revidering)
- Hvem styrer og bestemmer over undervisningsassistentens opgaver og tid?
(ledelsen, lærerne eller undervisningsassistenten selv)
- Hvilke møder skal undervisningsassistenten deltage i?
(teammøder, forældremøder, pædagogiske dag mm.)

Under ansættelsen bliver det ledelsens opgave løbende at overveje følgende:

- Har vi i ledelsen afsat tid til evaluering og udvikling af undervisningsassistentens daglige arbejde?
- Sikrer vi undervisningsassistenten mulighed for løbende opkvalificering?
- Sikrer vi undervisningsassistenten mulighed for sparring med andre undervisningsassistenter?

Lærere:

Før ansættelse af en undervisningsassistent anbefales det, at lærerkollegiet, med tillidsmanden som tovholder, diskuterer følgende:

- Hvad vil vi gerne have hjælp til i vores team?
Hvad kan hjælpe på vores arbejdsmiljø (støtte til læreren) og elevernes læringsmiljø (støtte til elever).
- Hvad ønsker vi, helt konkret, at undervisningsassistenten skal tage sig af?
- Hvilke opgaver kan UA løse, og hvilke opgaver bør vi selv eller andre (eks. støttepædagoger, specialundervisningslærere, psykologer mm.) varetage?
- Hvilke egenskaber vil vi prioritere?
(En liste over mulige bud på kvaliteter ved en god undervisningsassistent: faglig viden, pædagogisk viden, relationskompetence, erfaring, empati, omsorg, humoristisk sans, omstillingsparathed, robusthed, engagement, tålmodighed, selvstændighed, kreativitet, roligt temperament, modenhed, andet.....)
- Hvordan informerer vi forældrene? Hvilken funktion skal undervisningsassistenten have i samarbejdet med forældrene?
- Hvordan informerer vi eleverne? Hvilken funktion skal undervisningsassistenten have i forhold til eleverne?

Under ansættelsen kan følgende spørgsmål være en guide til kvalificering af samarbejdet:

- Hvordan sikrer vi, at undervisningsassistenten og læreren i det daglige får udvekslet informationer og givet feedback?
- Hvornår er der fastlagt møder, hvor vi sammen med ledelsen og undervisningsassistenten sikrer et fælles udgangspunkt/ fokus og evaluerer samarbejdet?
- Hvornår er der planlagt møder med undervisningsassistenten, hvor vi klarlægger, hvad målet er for samarbejdet i den næste periode? (f.eks. om der er fokus på støtte til specielle grupper af børn eller opgaver af mere praktisk karakter)
- Er der specifik viden, som undervisningsassistenten skal have for at varetage sine opgaver? (eksempelvis viden om børn med særlige behov, viden om børns udvikling og læring, skolens værdigrundlag, viden om undervisningsdifferentiering, motivation osv.)

Undervisningsassistenten:

Som undervisningsassistent kan det være centralt at overveje og få klarlagt følgende før ansættelsen:

- Hvad er min rolle og mit ansvar på skolen? – og passer det med det arbejde, jeg gerne selv vil lave?
- Hvad er mine kompetencer/ styrkeområder?
- Hvad får jeg brug for hjælp til/ mere viden om?
- Hvad er skolens forventninger til mit arbejde?
- Har jeg alle de informationer, jeg skal bruge om

- Skema
- Arbejdsområde - fokus
- Skolens værdier, regler
- Lærernes klasseregler
- Hvornår vi udveksler information
- Hvornår vi evaluerer

Under ansættelsen bliver det vigtigt løbende at overveje:

- Er det tydeligt, hvad der forventes af mig?
Eksempelvis hvem der beslutter og bestemmer over min arbejdstid og –opgaver
- Hvordan mener lærerne, at jeg mest effektivt støtter deres undervisning og elevernes læring?
- Er der viden og information jeg mangler for at gøre dette?
- Hvilken viden giver mine observationer af lærere og elever mig, som jeg kan bruge i mit videre arbejde?
- Har jeg mulighed for at dele denne viden med ledelse, lærere og andre undervisningsassistenter?

Afslutning

Det bliver spændende at følge ordningerne med undervisningsassistenter i den danske skole – både nationalt og lokalt.

Selvom der er mange erfaringer fra andre lande omkring os, kan den danske udmøntning af ordningen på mange måder vise sig at blive anderledes.

Ligeledes vil det på sigt vise sig, om en undervisningsassistent på mellemtrinnet og i overbygningen skal varetage andre opgaver end dette forsøgs fokus på undervisningsassistenter i indskolingen – og i givet fald hvilke.

Perspektiverende kan man stille det spørgsmål, om det på sigt kan blive problematisk, at forsøget generelt er gået rigtigt godt, og at alle har været overvejende positive. Mon de forskellige faggrupper – i deres ønske om at skabe et bedre læringsmiljø og arbejdsmiljø – kommer til at ligne hinanden så meget, at den tydelige og på mange måder nødvendige rolle- og ansvarsfordeling udviskes? Måske er det svært i en travl hverdag med mange opgaver at indgå et ligeværdigt samarbejde med en anden faggruppe og samtidig bevare faggrænserne og den forskellighed, der netop i nogle af det andet års delprojekter har vist sig at være en force?

Hvis den tydelige rolle- og ansvarsfordeling ønskes opretholdt, bliver det som tidligere nævnt en ledelsesmæssig opgave løbende at rammesætte evalueringer og justeringer af den lokale ordning. Det er vigtigt – for alle parter – at sikre fælles fora fra videndeling og evaluering for at sikre udbyttet af ordningen bedst muligt.

Som afslutning på denne evaluering citeres fra forsøgsperiodens andet år, hvor hhv. lærere, undervisningsassistent og leder i en af processamtalerne taler om, hvad en løbende (her ekstern) rammesætning af deres evaluering/ refleksion over ordningen betyder for dem:

Lærer: "De her møder er rigtig gode. Jeg synes, det er dejligt, du er her til at samle op på nogle ting... I hverdagen, der kører det jo bare, og der sker tingene bare...jeg føler i hvert fald, at jeg lige bliver sat i ro, hvor jeg lige skal tænke over nogle ting, og når du stiller dine spørgsmål, skal jeg lige reflektere lidt over det, inden jeg kan svare"

UA: "Havde vi nu bare skulle sidde os 6 (undervisningsassistenter) igen sammen, jamen så blev det jo bare lidt – "jamen vi gør sådan, vi gør sådan, vi gør sådan". Så får vi ikke lige at vide, hvad skolelærerne har sagt, og selvom vi kan læse det – ja, hvad mente de lige med det? Så er det bedre, at jeg her kan sige; "jamen hvad mener du lige med det?"...Og det giver også nogle andre ting - og det er en af de ting, jeg synes kunne være rart, at man måske lige samlede op en eller to gange om året og siger: "jamen, hvad er det for nogle ting, vi skal have ændret?"

Lederen:" ....det kunne være rigtig interessant at kalde det her for et refleksionsrum – det er jo...vi gør det jo næsten aldrig, sætter os ned, en gruppe lærere og ledelse og har sådan en samtale her. Og det er nemlig vigtigt, der er en ekstern med...vi har så travlt, men hvis vi får organiseret det på den her måde, og vi ved, vi har en time til det...."

UA: "...det (processamtalerne) gør da også, at jeg synes mit arbejde er ligeså vigtigt...at der er de der møder, hvor jeg også ligesom bliver spurgt...jeg ved, jeg altid kan komme til XXX (lederen), men alligevel, at det er der..at det er ligeså vigtigt, som hvis XXX (lederen) har et møde med en lærer eller på kommunen. Det er vigtigt, at man ikke føler, jamen, du er her bare...det er vigtigt, at man føler, man ligesom er en del af skolen og ved, at det her er altså også vigtigt..."

Litteratur

Alborz, A. m.fl. (2009) *The impact of adult support staff on pupils and mainstream schools*. London: EPPI-Centre, Social Science Research Unit, Institute of Education University of London

Bjørndal, C. R. P (2003) *Det vurderende øje*. Klim

Delrapport, Evaluering af forsøg med undervisningsassistenter i folkeskolen, Skive Kommune, 2009-2010

Dinesen, M. S. og C. Kølsen De Wit (2010) *Innovativ Evaluering*. DPF

Linder, Anne (2010) *Pædagogisk relationsarbejde*. LP-serien. Dafolo

Madsen, B. m.fl. (2010) *Aktionslæringens DNA*. VIA Systeme

Plaugborg, H. m.fl. (2007) *Aktionslæring*. Hans Reitzels

Ørsted Andersen, F. og G. Højfeldt (2010) *Undervisningsassistent*. Hans Reitzels Forlag